

KONTEKSTLI TA'LIMDAN FOYDALANGAN HOLDA TALABALAR KASBIY KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH

Ollaberganova Saida Sherboy qizi

Xorazm viloyati Xonqa tumani 35-son maktabning
geografiya o'qituvchisi

saidaollaberganova26@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8375143>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-yanvar 2023 yil

Ma'qullandi: 23-fevral 2023 yil

Nashr qilindi: 25-fevral 2023 yil

KEYWORDS

*kontekst, metod, og'zaki nutq,
yozma nutq(matn),
metadologiya.*

ABSTRACT

Dars jarayonida o'quvchilarning dars mavzusini yaxshi tushunishiga va o'rganilayotgan obyekt jarayon yoki voqea xodisa haqida tasavvurning shakllanishiga shu bilan birga dars sifatining oshishiga yordam beruvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalardan kontekstli ta'lim asosidagi kasbiy ixtisoslashgan kompetensiyalarini shakllantirishda samarali texnologiyalardan biri hisoblanadi.

Kontekstli ta'lim texnologiyasi (KTT) – ma'naviy jihatdan tugallanmagan matnning bir qismi sifatida qaraladi va o'rta maktablarda o'quv jarayonini tizimli tashkil etishda, oliy ta'lim muassasalarida vaziyatlarni o'yin simulyatsiyasiga asoslangan holda boshqarishda qo'l keladi. Ushbu jarayon samarali bo'lishi uchun bir qator talablarga amal qilish lozim:

- kontent-kontekstli shakllardagi matnlarni mutaxassisning kasbiy faoliyati va ta'lim faoliyati aks ettirishni ta'minlash;
- kontekstli ta'lim texnologiyasi bilan o'qitishning turli shakllari va usullarini uyg'unlashtirish didaktik tamoyillarni hisobga olgan holda va psixologik o'quv faoliyatini tashkil etishga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish;
- tizimni qurilishi va modulliligini muayyan ta'lim sharoitlariga moslashtirish va stajyorlar kontingenti foydalanish;
- tarkibning ortib borayotgan murakkabligini ta'minlash, o'rganish va shunga mos ravishda kontekstli o'rganish shakllari yaxlit ta'lim jarayonining oxirigacha boshlanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA.

Bu texnologiyaning muhim afzalligi uning talabaning qadriyat-semantik tafakkurini shakllantirishga qaratilganligi, uning axloqiy, axloqiy, estetik xarakterdagi muhim kasbiy-ixtisoslashgan va semantik savollarga javob topa olish hisoblanadi. Pedagogik innovatsiyalar - bu yangi o'qitish [texnologiyasi](#), tizim ichidagi o'zgarish bo'lib, uni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan. Ta'limdagi zamonaviy innovatsion texnologiyalar asoslantirilgan va tashkiliy shakl va mazmunning ratsionallik tamoyiliga ko'ra puxta tanlangan.

O'z dolzarbligini yo'qotmagan pedagogik an'analarga yangicha qarash, to'plangan tajribani ijobiy va salbiy tomonlari bilan qayta ko'rib chiqish davr talabidir. Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat o'qitishi, balki bolaning qanday o'rganishini tushunishi va his qilishi, bundan tashqari,

sinfda va sinfdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilar tomonidan olingan bilim va ko'nikmalar kelajakda foydali bo'lishi va haqiqatda ishlatilishi mumkinligini taxmin qilishi kerak. Bu shaxsga yo'naltirilgan pedagogikaning ham, ta'lim jarayonini tashkil etishda kompetentsiyaga asoslangan yondashuvning vazifasidir. Yana XVI asrda Ya.A. Komenskiy zamonaviy ommaviy maktabda hamkorlik pedagogikasi, chet tillarini kommunikativ o'qitish texnologiyasi, o'qitish darajasini differensiallashtirish texnologiyasi, o'qitishni individuallashtirish texnologiyasi kabi innovatsion ta'lim texnologiyalari bilan juda muvaffaqiyatli birga mavjud bo'lgan sinf-dars tizimini ishlab chiqdi. Ammo zamonaviy rus ta'limining tizim yaratuvchi omili sifatida o'qitishning sinfda tashkil etilishi, afsuski har doim ham pedagogika fanining so'nggi yutuqlaridan to'liq foydalanishga imkon bermaydi. Birinchi navbatda, bu zamonaviy ta'limning eng muhim tamoyillaridan biri - ochiqlik tamoyiliga tegishli. Ochiqlik tamoyilini amalga oshirish, ya'ni o'quv faoliyati sub'ekti o'zining shaxsiy imkoniyatlaridan ta'lim resursini yaratadi, maktab o'quvchisi va talaba shaxsini rivojlantirish va o'zini o'zi anglash kabi ta'lim maqsadlariga erishishga yordam beradi. Ochiq ta'limning asosiy qoidalarini ko'rib chiqish ushbu materialda taqdim etilgan kontekstli ta'lim texnologiyasi (TCO) kontseptual va mazmunli ravishda ochiq ta'limning asosiy g'oyasiga to'liq javob beradi va birinchi navbatda, o'z nuqtai nazariga ko'ra, deyishga asos beradi. Bu kengayish vektorlariga tegishli. Agar biz antropologik vektorni oladigan bo'lsak, unda biz TCRning bunday tarkibiy qismidan talabalarning ijtimoiy o'zaro ta'sirining turli holatlarida roli o'yin dizayni sifatida foydalanish imkoniyatiga ega bo'lamiz, bu bilim, ko'nikma, ko'nikma va ijtimoiy-shaxsiy xususiyatlar asosida rol xatti-harakatlarini modellashtirishni o'z ichiga oladi u yoki bu darajada insonda uning yoshiga va shunga mos ravishda hayotiy tajribasiga qarab shakllanadi. Hech qanday holatda, masalan, 12 yoki 16 yoshli odamlarni hayot tajribasi yo'qligi va shuning uchun bu vaziyatda to'g'ri qaror qabul qila olmasligini baholash mumkin emas. Bu yerda bilim va ko'nikmalarni hayotiy vaziyatlarda qo'llashning shakllangan qobiliyati haqida gap boradi. Kontekstli ta'lim texnologiyasi (TCO) roli o'yinlarda aynan shunday vaziyatlarni loyihalash va amalga oshirish imkonini beradi. **NATIJALAR.**

Bu biz ko'rib chiqayotgan kontekstli ta'lim texnologiyasini amalga oshirish jarayonida ijtimoiy kengayish haqida gapirishga imkon beradi. Ijtimoiy o'zaro ta'sir kontekstida hayotiy vaziyatlarni loyihalashda, o'quvchilar turli xil ijtimoiy rollarni o'ynaydigan roli o'yinlarni ishlab chiqishda biz ushbu vaziyatlarda yuzaga keladigan muammolarni hal qilishda ishtirok etish imkoniyatlarini ko'rib chiqamiz, chunki ta'lim hamjamiyatining ko'plab vakillari bilan bog'liqdir, imkon qadar berilgan maktab madaniyati, shuningdek, ko'rib chiqilayotgan jamiyat chegaralaridan tashqariga chiqish.

Kontekstli ta'lim texnologiyasida mavzuni kengaytirish vektori o'quv fanlari orasidagi chegaralarning xiralashishi bilan ifodalanadi. Rolli o'yin loyihasi bo'yicha ishning barcha bosqichlaridan o'tib, maktab o'quvchilari har xil turdagi tadqiqotlar va ma'lumotlar bilan har tomonlama ishlash zarurligiga duch kelishadi. Shu bilan birga, usul bo'yicha biz, I.Ya. Lerner va M.N. Skatkin, biz "o'qituvchining maqsadli harakatlari tizimi, o'quvchining kognitiv va amaliy faoliyatini tashkil etish, ta'lim mazmunini o'zlashtirishni ta'minlash va shu bilan o'quv maqsadlariga erishish" ni tushunamiz. Biz "ta'lim shakli tanlangan strategiya va usullarning tashqi ko'rinishidir masalan sinf shakli, individual, guruh va boshqalar" atamalarining ushbu ta'rifiga qo'shilamiz va "ta'lim usullari darsdagi faoliyatning o'ziga xos elementlari, hujjat bilan

ishlash, savollardan foydalanish, ortiqcha shartli topshiriq, aqliy hujum, texnik vositalardan foydalanish, o'zaro nazorat va o'zaro mashg'ulotlar va boshqalar" berilgan.

MUHOKAMA .

Kontekstli ta'lim texnologiyasida biz zamonaviy maktabni shakllantirish va rivojlantirish uchun zarur bo'lgan beshta asosiy shartni ko'rib chiqamiz.

-jamiyatda hayot va faoliyatga imkon qadar tayyor bo'lgan bitiruvchilarni tayyorlash va tarbiyalash uchun;

- maktabning ta'lim maydonida ijtimoiy hayot kontekstini modellashtirish;

- maktab o'quvchilarini ijtimoiy yo'naltirilgan harakat va xatti-harakatlar usullarini o'zlashtirishga undaydigan motivatsion rag'batlardan foydalanish;

-ijtimoiy-shaxsiy yo'naltirilgan maktab madaniyati;

-o'qituvchining rivojlangan shaxsi va uning o'qituvchi shogirdi shaxsiga insonparvarlik munosabati.

Shubhasiz, bu shartlarning har biri muhim va qolganlari bilan birgalikda muhimdir. Ammo biz ikkita narsaga batafsil to'xtalamiz: o'qituvchilarning uzluksiz professional o'zini-o'zi rivojlantirishi va ijtimoiy va shaxsiy yo'naltirilgan maktab madaniyati. Maktab madaniyati deganda, E. Belyakov, N. Voskresenskaya, A. Ioffega ergashgan holda, biz ma'lum bir ta'lim hamjamiyatining ko'pchilik vakillari tomonidan baham ko'rilgan normalar, qadriyatlar va faoliyat tamoyillari to'plamini tushunamiz. Har qanday maktab ta'lim muassasasi o'rnatilgan an'analar, me'yorlar va qadriyatlarga ega o'ziga xos mikrokosmos bo'lgani uchun bu yerda sodir bo'layotgan barcha hodisa va hodisalar individual va o'ziga xosdir. Bu o'quv jarayonini tashkil etishda, o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini tashkil etish, talabalarning ijtimoiy va boshqa kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish muammosiga ham tegishli.

Shunday qilib, oliy kasbiy ta'limni isloh qilish sharoitida bo'lajak o'qituvchini tayyorlash jarayoni bir qator tamoyillar asosida amalga oshiriladigan strategiya sifatida birlashtirilishi kerak: pedagogik ta'limni fundamentallashtirish; bo'lajak o'qituvchini tayyorlashning mazmuni, shakllari va usullaridagi o'zgarishlarning ochiqligi, o'zgaruvchanligi, dinamikligi; ijodiy faoliyatga yo'naltirilganligi; talaba va o'qituvchining birgalikdagi faoliyatida hamkorlik va birgalikda ijod qilish. Ushbu strategiyaning asosi an'anaviy texnologiyalar bilan birgalikda innovatsion texnologiyalardan kengroq foydalanishdir. Talabalarni amaliyotga yo'naltirilgan kasbiy faoliyatga tayyorlashda turli xil innovatsion usullardan foydalangan holda mustaqil ishi alohida o'rin tutadi.

Jamiyat taraqqiyotining hozirgi darajasi o'rta ta'lim amaliyotida psixologiya, pedagogika va iqtisod fanlari yutuqlariga asoslangan yangiliklardan foydalanishni taqozo etmoqda. Pedagogik innovatsiyalar - bu yangi o'qitish texnologiyasi, tizim ichidagi o'zgarish bo'lib, uni rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan. pedagogik jarayon. Ta'limdagi zamonaviy innovatsion texnologiyalar asoslantirilgan va tashkiliy shakl va mazmunning ratsionallik tamoyiliga ko'ra puxta tanlangan.

XULOSA.

Shunday qilib, kontekstli ta'lim texnologiyasi tegishli shakl va usullar tizimi yordamida texnik maktab o'quvchilarining o'quv va kasbiy faoliyatini modellashtirishga imkon beradi, ularning kelajakdagi kasbi bilan muvaffaqiyatli tanishishiga, ularning kasbiy mahoratini shakllantirishga yordam beradi. kompetensiyalar. Ushbu texnologiyadan foydalanishning eng

katta samarasi kasbiy faoliyatning tizimli xususiyatini yoki o'ziga xos kasbiy kompetentsiyani yaxlit aks ettiruvchi integratsiyalashgan, fanlararo tarkibdan foydalanganda erishiladi.

Kontekstli ta'limning dolzarb texnologiyasini batafsilroq ko'rib chiqishga o'tamiz. Avvalo shuni ta'kidlaymizki, biz "Ta'lim va pedagogika lug'ati"da berilgan pedagogik (ta'lim) texnologiya ta'rifiga qo'shilamiz. Ushbu ta'rif quyidagicha ifodalanadi: "Pedagogik texnologiya - bu yagona kontseptual asos, maqsad va vazifalar bilan birlashtirilgan, o'quvchilarni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish uchun ma'lum shart-sharoitlarni yaratadigan o'zaro bog'liq bo'lgan o'quv jarayonini tashkil etishning uslublari, shakllari va usullari tizimi. Ya'ni, u yoki bu ta'lim texnologiyasini hisobga olgan holda, ta'lim muassasasining o'quv jarayoniga yoki o'qituvchining kasbiy faoliyatiga tatbiq etilishi qo'yilgan maqsadga erishishga yordam beradigan texnika, shakl va usullarni aniqlash kerak, maqsadga muvofiq vazifalarni hal qilish orqali. Bizning amaliyotimizda biz o'qitish (o'qitish) usuli, shakli va usuli kabi tushunchalarning asosiy xususiyatlarini birlashtirishga harakat qildik va shu asosda ta'limga loyiha-kontekstli yondashuvning asosiy qoidalarini ishlab chiqdik.

References:

1. Abdullayeva B.S., Sadikova A.V., Muxitdinova M.N., Toshpo'latova M.I. Matematika. TDPU. (Boshlang'ich ta'lim va sport-tarbiyaviy ish bakalavriyat ta'lim yo'nalishi talabalari uchun darslik) Toshkent, 2014. 390 bet.
2. Абдуқодиров А.А., Астанова Ф.А., Абдуқодирова Ф.А. "Case-study" услуги: назария, амалиёт ва тажриба. – Т.: "Tafakkur qanoti", 2012. – 134 б.
3. Вербицкий А.А. Контекст как смыслообразующая психологическая категория Ежегодник Российского психологического общества. Материалы III Всероссийского съезда психологов 25–28 июня 2003 г. Том II.-В-Г, СПбУ, 2003.- С. 98–101.
4. Вербицкий А.А., Дубовицкая Т.Д. Контексты содержания образования: М.: РИЦ МГОПУ им. М.А.Шолохова. 2003.- 80.